

Asia: VN/26860/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi tuomioistuimen määräämästä pääsykiellosta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Tuomioistuimen määräämä pääsykielto

Ehdotuksesta

Esityksessä ehdotetaan, että säädettäisiin uusi laki tuomioistuimen määräämästä pääsykiellosta. Laissa säädettäisiin siitä, että tuomioistuin voisi määrätä henkilölle pääsykiellon tiettyyn myymälään häiriökäyttäytymisen vuoksi.

Pääsykiellon määräämisen mahdollistavan lainsäädännön tarkoituksena on puuttua vakaviin ja toistuviin saman henkilön toimesta aiheutuviin uhka- ja väkivaltatilanteisiin työntekijöiden ja asiakkaiden turvallisuuden vahvistamiseksi, eikä sääntelyllä puututtaisi laajemmin näpistys- tai muuhun vähäiseen omaisuusrikollisuuteen.

Ehdotettava pääsykielto olisi perusteltu liiketiloissa työskentelevien ja asioivien henkilöiden henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvien rikosten, tällaisten rikosten uhan taikka muun vakavan ja toistuvan myymälätiloissa oleskeleviin henkilöihin kohdistuvan häirinnän torjumiseksi.

Tuomioistuimen määräämä pääsykielto olisi uusi työ- ja asiointiturvallisuutta vahvistava oikeudellinen keino puuttua häiriökäyttäytymiseen. Se mahdollistaisi henkilön pääsyn määräaikaisen kieltämisen liiketilaan, kun hänen aikaisemman toimintansa perusteella olisi perusteltu syy epäillä hänen aiheuttavan myös jatkossa vaaraa muille tiloissa oleskeleville. Kiellon rikkomiseen liittyisi rangaistusuhka. Tuomioistuimen määräämä pääsykielto rinnastuisi jossakin määrin lähestymiskieltolaissa säädettyyn lähestymiskielloon. Pääsykieltoasiassa olisi kyse prosessioikeuden näkökulmasta indispositiivisesta asiaryhmästä, eivätkä asiaan osalliset voisi keskinäisin sopimuksin päättää taikka poiketa tuomioistuimen määräämän pääsykiellon sisällöstä tai noudattamisesta.

Kieltoon määrätty henkilö ei saisi pääsy kiellon voimassaoloaikana mennä pääsykiellolla suojattavaan paikkaan tai oleskella siellä.

Tuomioistuin voisi määrätä pääsykiellosta pitkälti lähestymiskieltoasian tuomioistuinkäsittelyä vastaavassa menettelyssä. Ehdotuksen mukaan asiat tulisi käsitellä tuomioistuimessa asian edellyttämällä joutuisuudella.

Esityksessä todetaan, että uuden asiaryhmän käsittelyn kiireelliseksi säätäminen vaikuttaa tuomioistuinten toimintaan, sillä kiireellisyysvaatimus tulee huomioida järjestettäessä tuomioistuimen työskentelyä. Tällä voi olla kiireellisesti käsiteltävien asioiden määrä huomioon ottaen muiden asiaryhmien käsittelyä viivästyttävä vaikutus.

Esityksessä arvioidaan, että kieltohakemuksia voisi tulla vuosittain noin 100, minkä lisäksi joitakin pääsykiellon muuttamista tai kumoamista koskevia asioita. Arvion perusteella kieltojen määräämisestä voisi seurata noin 50 rikkomisasiaa vuodessa. Tämän lisäksi toimijan itse antaman pääsykiellon rikkomista koskevia julkisrauhan rikkomisasioiden määrä voisi lisääntyä joillakin kymmenillä vuodessa. Rikkomista koskeviin arvioihin liittyy kuitenkin epävarmuutta.

Käräjäoikeuden lausunto

Helsingin käräjäoikeudella ei ole lausuttavaa itse ehdotuksesta, ehdotetun kieltotyyppin tarpeesta tai sen asiallisesta rajaamisesta taikka ehdotuksen oikeudellisesta muotoilusta. Oikeudenkäyntimaksun perimistä näistä asioista kannatetaan esityksessä todetuin perustein.

Pidämme ehdottoman tärkeänä, että kaikki tarvittavat tietojärjestelmätoteutukset ovat käyttövalmiina ennen lain voimaantuloa, minkä lisäksi Tuomioistuinvirasto luonee hakijakuntaa palvelevan hakemusohjan, jonka avulla varmistetaan tarpeellisten tietojen oikea-aikainen saapuminen käräjäoikeuteen ja vältetään täydennystoimenpiteiltä yms.

Harkitsemisen arvoista ja käräjäoikeuden työn sujuvoittamiseksi hyödyllistä olisi kytkeä uusi kieltohakemustyyppi sähköiseen asiointipalveluun (OmaTuomioistuin), mikä oletettavasti myös olisi hakijaryhmän etuja ja asiointikokemusta palveleva tapa laittaa asia vireille. Voimaantulo olisi siinä tapauksessa syytä kytkeä siihen ajankohtaan, jolloin asiointipalvelun toiminnallisuudet olisivat käytössä niin pääsy- kuin lähestymiskieltoasioissa.

Vaikutus Helsingin käräjäoikeuden toimintaan

Kysymys on uudesta asiaryhmästä, joka tosin pitkälle mukailee lähestymiskieltoasian käsittelyä. Uusi asiaryhmä lisää kiireellisenä käsiteltävien asioiden määrää käräjäoikeudessa. On nähdäksemme

selvää, että uusi asiaryhmä kohdistuu valtaosin juuri pääkaupunkiseudulle ja erityisesti Helsingin käräjäoikeuden tuomipiiriin keskustan myymälätiheyden ja pääkaupunkiympäristöön liittyvän muuta maata toistuvamman häiriökäyttäytymisen takia. Tähän nähden on todennäköistä, että valtaosa, ehkäpä jopa 80 % arvioidusta juttumäärästä lisäisi juuri Helsingin käräjäoikeuden työmäärää. Kun esityksen arvioissa todetaan uusia asioita syntyvän yhteensä noin 175/vuosi, tarkoittaisi tämä karkeasti arvioiden noin 140 uutta kieltohakemuksena tai rikosasiana käsiteltävää juttua Helsingin käräjäoikeudessa.

Vuonna 2025 Helsingin käräjäoikeudessa tuli vireille ja ratkaistiin noin 350 lähestymiskieltoasiaa. Kieltohakemusten juttumäärän nouseminen kahdeksallakymmenellä (100x0,8) tarkoittaisi juttumäärän kasvua 22 prosentilla (350 -> 430), mitä ei voida pitää vähämerkityksellisenä tarvittavien henkilöresurssien ja salikapasiteetin kannalta. Uudet pääsykieltoasiat käsitellään ehdotuksen mukaan aina täysimittaisessa pääkäsittelyssä, vaikka ratkaisun antaminen onkin mahdollista soveltuviissa tapauksissa myös vastaajan poissaolosta huolimatta.

Lisäksi käräjäoikeuden näkemyksen mukaan pääsykieltoa koskevat oikeudenkäynnit tulevat olemaan laajempia kuin keskimääräiset lähestymiskieltoa koskevat oikeudenkäynnit. Silloin kun ei ole kysymys rikoksen perusteella haettavasta pääsykiellosta, todistelu väkivallan uhasta tai häiriökäyttäytymisen vakavuudesta ja sen jatkuvuudesta lienee pääosin henkilötodistelua, jossa useat yrityksen työntekijät tulevat kertomaan havaintojaan.

Tämän lisäksi pienehköt rikosasiat eli kieltojen rikkomiset lisääntyisivät jonkin verran. Näiden osalta poissaolomenettely sujuvoittaa käsittelyä, mutta kuitenkin niin, että vastaaja ylipäätään ensin tavoitetaan haasteen tiedoksiantamista varten.

Työjärjestelyistä huolimatta seurauksena on väistämättä muiden asiaryhmien kannalta lisää viivästystä käsittelyaikoihin.

Paikan haltijan antama pääsykielto ja julkisrauhan rikkominen

Ei lausuttavaa.

Toimivaltuudet pääsykieltojen valvomiseksi

Ei lausuttavaa.

Henkilötietojen käsittely

Ei lausuttavaa.

Muut mahdolliset huomiot esitysluonnoksesta

Ei lausuttavaa.

Pakkala Sirpa
Helsingin käräjäoikeus

Jokela Henna
Helsingin käräjäoikeus - Lausunnon valmistellut käräjätuomari Nina
Immonen ja käräjätuomari Johanna Helminen.